

Biblioteka „Agora”

knjiga 164

Naslov originala:
Luisa Valenzuela
CAMBIO DE ARMAS

*Knjiga je štampana uz pomoć Programa za podršku prevodenju „SUR”
Ministarstva inostranih poslova, spoljne trgovine i verskih pitanja
Republike Argentine.*

*Work published within the framework of „Sur” Translation Support
Program of the Ministry of Foreign Affairs, International Trade and Worship of
the Argentine Republic.*

Copyright © 1982 Luisa Valenzuela

Copyright © 2024, za srpski jezik, za Srbiju i Crnu Goru, AGORA

Ova publikacija se u celini ili u delovima ne sme umnožavati,
prešampavati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim
sredstvom bez dozvole autora ili izdavača, niti može biti na bilo
koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvima distribuirana
ili umnožavana bez odobrenja izdavača. Sva prava za
objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač po
odredbama zakona o autorskim pravima.

LUISA VALENSUELA

PROMENA ORUŽJA

Priče

*Prevela sa španskog
Ksenija Bilbija*



Četvrta verzija

I

Mnoge stranice su ispisane, ali je priču teško ispričati jer je isuviše stvarna, mučna. Sumorna. Po ko zna koji put čitam razbacane stranice i ponekad puka slučajnost uspe da uspostavi pravi redosled. Suočavam se sa raznoraznim počecima. Proučavam ih, odbacujem i ponovo im se vraćam mahnilo slažući slagalicu. Želim da negde urežem to skamenjeno sećanje i spasem od zaborava i ponavljanja taj latic nac minulih događaja. Želim da po svaku cenu rekonstruišem priču. Čiju priču? Priču onih koji više nisu ono što su nekada bili, onih čiji život sada ima drugačiji smisao.

Da prizovem trenutke stvarnosti koju sam na izvestan način i ja sama proživela, i koja me baš zbog toga guši dok se davim u ovom moru papira i lažnih likova. Naročito mi je blizak nestvarni čika Ramon.

Jedan od mnogobrojnih (lažnih?) početaka glasi:

Dame i gospodo, ovo je priča koja se ne da iskazati, koja se ba trga i koprca svom silom samo da ne bude ispričana. Ja sam Bela, ja sam ona, oličenje nekoga ko ni lice nema, jer kako se može poznavati sopstveno lice? Letimičan pogled u ogledalo i neprepoznavanje, pokušaj da se oplove sva mora u potrazi za nečim što nije otkrivanje sebe u odrazu. Brodolomi. Neprestano ponavljanje onog glupog, večnog pitanja: Gde se nalazimo? Bolje rečeno, gde ćemo uspeti da ostvarimo naše postojanje, to jedno ukrštanje vremena i prostora, ono što je u krajnjem slučaju jedino što imamo i što nas čini onima koji smo u ovom. Ovom životu, naravno, radi se o postojanju u ovom životu, u kolotečini koja nas pokreće i podstiče.

Stalna promena da bih znala da sam živa. I taj lik koji sam u nekom (trećem) slučaju ja sama, učitava se u ovu hroniku kao junakinja zvana Bela (izgovara se Be-la), a tu je i anonimna naratorka koja se povremeno poistovećuje sa junakinjom i sa kojom se pak i ja sama poistovećujem.

U jednom trenutku putevi se ukrštaju i jedna od njih postaje prozni lik, ili štaviše, prozni lik postoji u nama tako da je većina onoga što iskazujemo i činimo u stvari deo narativne strukture jednog teksta koji ispisujemo telom, u vidu poziva. U vidu pozivnice koja stiče.

Ratoborna i prilično lepa, Bela je nekoliko puta naglasila da je ona Be-la, Lugošijeva velika nećakinja. Stamena Bela, predana snoviđenjima, čeka u svojoj kući, ni sama ne znajući šta, možda neki stari i zaboravljeni trag prošlosti, neku usput izgublenu strast, ko će ga znati? Bela, glumica, u ulozu one koja čeka. Dok turpija nokte.

Dok turpija nokte odjekuje zvonice i Bela juriša prema vratima da bi potom razočarano shvatila da je u pitanju običan glasnik. Zanesena prebiranjem po sopstvenoj svesti ne shvata da se ovoga puta radi o nečem drugom, da je ovo Glasnik sa velikim G, jedan od onih koji se retko pojavljuju u životu.

Činjenica je da Glasnici znaju dobro da se preruše a ovaj je nosio običnu sivu poštarsku uniformu i bio baš neupadljiv.

I taj tako neugledan glasnik je Beli predao naizgled običnu pozivnicu: koverat sa zlatnim grbom na poledini i srdačnim pozivom na prijem u čast novog ambasadora, koji će se održati u ambasadi jedne prijateljske zemlje.

– Ne znam da li je ambasada prijateljska, ali ta misteriozna država jeste. A i ambasada je misteriozna zbog mnogobrojnih političkih izbeglica. Daj bože da je tačno, objašnjava Bela svom ogleдалu u jednoj od veličanstvenih predstava koje obično izvodi samo za sebe, čisto da ostane u formi ili možda zato što se oseća slobodnom od publike.

Bela je od onih koja priča sa ogledalom jer inače bi se ogledala, a ogledanje zahteva mnoge ustupke.

Bolje je ogledalo kao prijatelj sa kojim se razgovara nego ogledalo kao ljubavnik koje služi za pronalaženje same sebe.

Puna poleta, Bela završava turpijanje noktiju koje je zvonce prekinulo. I da joj je neko kasnije sumnjičavo prebacio da ih je oštrila, Bela bi mu odbrusila:

– Ma kakvo oštrenje. Naročito ne spolja. Ja se oštrim i kostrešim iznutra, a ponekad čak i šiljim perca. Spolja sam ono što jesam, glatka i fina. Nemam razloga da se oštrim. Kažem ja.

II

Kazala je, izrekla i ponovo će reći, naravno, ali je morala i da porekne i da se odrekne i da ponovo prihvati, a onda da još jednom porekne i da se odrekne svega što je rekla, sve samo da bi povratila sled vremena u kojem ništa ne ometa sećanja i u kojem uspomene nisu ugušene košmarima koji vreme pretvaraju u beskrajnu teskobu.

Sled vremena koji život čini stvarnim, vremena ovoga ovde i sada, koji je u stvari nosi ulicama i pomaže joj da ispuni obaveze kao što su plaćanje računa za telefon, struju, plin, ali ne i računa vezanih za ona druga vremena koja nas dotiču. Te nenaplative račune koji stvaraju osećanje krivice.

Spremna je, sve je na svom mestu, prepiska je završena, karte su otvorene, očekivanja i nade su zaboravljene. U petak, pre sumraka, spremna je da stupi u novi svet. Spremna je za provod, sve je pod kontrolom, barem što se tiče prvog i drugog čina. Ipak je ona glumica, samo glumica i ništa više, neko ko se pravi da pati i onda stvarno pati. Neko ko patnju može da zaboravi kad odluči da ide u provod.

Lagano je ogrnuta prividom, obavijena jarkim bojama i ostalim detaljima neophodnim da se razlikuje od onih koje se pre-

rušavaju u zabavu kad idu na dotičnu – svih tih dobronamernih gospođa koje naseljavaju ove prostore. Reč gospođa joj u stvari ne odgovara: Bela je uplovila u svoje tridesete, ali tako graciozno zamasima da još uvek izgleda kao devojka. I treba imati u vidu i njenu lavovsku grivu i oči koje... u svakom slučaju Belin lik će se polako uobličavati kroz usputno divljenje. Nije ona baš toliko lepa kao što joj ime kaže, a ni naročito prefinjena. Ali ipak, ima i toga ponekad, naročito kada uđe u svoju ulogu ili kada jednostavno odluči da se pokaže.

– Moja uloga je da budem živa.

Bela je sada potpuno budna i spremna na akciju. Njenim širom otvorenim mednim očima blago naglašenim kajalom ništa ne promiče. Pažljivo našminkana je obazrivo izašla iz kuće pazeći da ne napravi nijedan pogrešan korak i nije ni ustuknula kad je ispred nje projurio kamion sa natpisom *Žena je kao Indijanac, boji lice kad ide u rat*.

Upozorenje i predskazanje. Upozorenje koje Beline razrogačene oči nisu previdele, ali koje nije doprlo do njenih ušiju. A znala je vrlo dobro razliku između čuti i prečuti. Pogotovu prečuti poruke izvesnih bezglasnih Glasnika. Kao što je na primer kamion. Glasnika koji gotovo nehotice označe trenutak spoticanja.

Tog petka uveče Bela se s prvom zvezdom, zaneseno i odlučno, sa pozivnicom u ruci probila kroz barikade naoružanih stražara koji su navodno štitili ambasadorovu rezidenciju. Tu i tamo bi tobože slučajno uperili u nju neku mašinku dok je Bela osećala sve veću gorčinu koračajući kroz baštu prema ulazu u vilu gde je očekivao ambasador i njegova topla ispružena ruka. Na Belino iznenađenje ambasador je bio prilično mlad i zgodan, sa sve negovanom bradom i ambasadorkom pod rukom.

Posle kratkog formalnog pozdrava Bela je prošla kroz salone ostavljajući iza sebe svečane uniforme i duboke dekoltee da bi se na kraju našla u unutrašnjem dvorištu u kojem je grupa njenih prijatelja već bila na okupu. Bila je tu Selija koja je kao politički komentator morala da bude na ovakvom skupu. Bio je tu i Aldo,

ponos domaćeg vajarstva i, naravno, Mara koja je Alda pomno držala na oku. I bilo je tu još par ljudi, ali mnogi su već nedostajali. Zdravo, pozdravili su se, srećni što su se našli. S obzirom na okolnosti bilo je pravo olakšanje što su ponovo zajedno i što mogu da konstatuju da je situacija gora nego ikada, da se u reci pojavilo petnaest novih leševa, da je tortura sve gora. Neko joj je došapnuo: Navoni je prešao u ilegalu. Zaboravi to ime, izbriši ga iz adresara.

Zašto mi to govoriš? Htela je da kaže Bela, kakve ja imam veze sa politikom, na zabavi smo, ti sve uvek vidiš crno, samo se praviš važna, igraš se Roze Luksemburg. Ali pošto su joj kelneri stalno dosipali piće i nutkali je sendvičima, uspela je da se ponovo opusti.

Sudeći po buri oduševljenja, nije se samo Bela opustila. Procurela je vest da je tu i Doajen, velikan lokalne književne scene, i da će uz pompu i fanfare, izvinite, uz pratnju gitare, pročitati svoje maestralno delo.

Jedino je Bela reagovala. *Je me les pique!* – izjavila je na svom tarzanskom francuskom u čast diplomatskog kora.

– Ne podnosiš da nisi u centru pažnje, *dobacio joj je prijatelj koji se tu našao da bi ubrzao radnju ove priče. Neki misle da je u tom trenutku trebalo da ustane i povuče se kako ne bi upropastila jednu blistavu karijeru. Ambasadorovu, naravno.*

Doajen se već uspinjao na improvizovani podijum vadeći svoje važne papire i podešavajući izraz metafizičke mučnine na svom licu. Šum koraka političkih izbeglica je povremeno dopirao do salona. Osećala se njihova žudnja da budu među gostima i da još jednom podele prostor sa onima koji su bili nesvesni njihove patnje: pisac otvara usta i kreće balada dok u daljini zavijaju policijske sirene.

Bela osluškujе te nečujne zvuke dok traži neki udaljeni kutak sa foteljom u koju će smestiti najšarmantniji deo svoje šarmantne ličnosti. To idealno mesto pronalazi ispred zida sa veličanstvenom tapiserijom iz Obisona, te nonšalantno spušta glavu na naslon spremna da zatvori oči i dremne tokom odavanja počasti kantati ili kako se već zvalo to što je Doajen čitao.

Da li je iz sna zapala u san? Da li je bila usred privida u kojem slike ljubavi mogu da se pobrkaju sa slikama straha? Možda ni ona sama nije znala jer supstance još uvek nisu počele da se pretapaju: strah i ljubav, neizreciva su to osećanja koja je u ovom trenutku već bilo teško razlučiti.

Nije da Bela nije znala šta znači strah, niti je strah još uvek mogao da je parališe, nego je u pitanju bila reč ljubav, reč koju je dobro znala i koju je često koristila. Strah joj je ulivala reč ljubav.

Malo je dremnula udobno naslonjena na Obisona, nimalo dirnuta ni hroptanjem Doajena koji je ispevavao svoju odu, ni povremenim vapajima gitara. Uprkos udobnoj fotelji, Belu je trglo i vratilo u stvarnost nešto drugo, neopisivo, slično vreloom talasu koji joj je lagano prostrujao čitavim telom, od usta preko grudnog koša, tražeći izlaz među njenim nogama koje je zbog vreline morala malo da raširi. Trgla se, osetila nalet jare i umiljato zaškiljila na jedno oko, pri čemu joj se pogled sudario sa obazrivim pogledom ambasadora koji ju je, po svemu sudeći, iz pomračine milovao pogledom.

Aplauzi su srušili tek podignuti most pogleda i bujica ljudi koja je pohrlila da čestita Doajenu i napuni čaše ih je razdvojila, tako da je prošlo poprilično vremena pre nego što je ambasador, sa pićem u ruci uspeo da se probije do Bele.

– Vi ste glumica, ili tako nešto.

– Ili tako nešto.

– Lep profil – rekao je, nežno joj prelazeći prstima po obrisu brade. Beli se osmeh, pomalo lebdeći, skamenio na licu, i kad joj je potom neko prišao i skrenuo joj pažnju na njen izraz, ona je svu krivicu svalila na alkohol.

U kom trenutku se dižu jedra i uzima novi kurs, u kom trenutku se zauvek skreće sa sigurnog puta? Da li je dovoljan dodir prstiju jedne ruke, spoj nežnih jagodica i nesmotrene brade? Da li je bilo i drugih upozorenja, drugih znakova?

Uskoro je došao trenutak rastanka, prolaženja kroz barikadu stražara i hvatanja u koštac sa noćnim avetima. Raspoloženje je bi-

lo na vrhuncu, svi su bili razgaljeni zahvaljujući stalno dopunjavanim čašama, Doajen se već uveliko povukao pošto su mu odate počasti i hvalospevi, svet se uveliko opraštao, uniformisani su pozivali svoje šofere, razgolićene dame su se oslanjale na sigurnu ruku, ali ambasador je znao da je noć još uvek mlada i da je vreme za pravu zabavu. Jednim prijateljskim gestom je zadržao Belinu grupicu u kojoj je, sasvim slučajno, bila i sama Bela i zamolio ih da ostanu još malo: još po jedno piće, čašica razgovora, tek da se bolje upoznaju.

Jedino Selija nije htela da ostane ma koliko da ju je zanimala veza sa ovim ambasadorom i ambasadorkom. Tajne obaveze su je zvale. Ostali su, međutim, oduševljeno prihvatili, razgovor je potekao oslobođen od protokola i napetosti i ambasador se na kraju smejao kao nikada u životu. Kikotao se i mahao glavom dok je gospođa pokušavala da mu obuzda kosu.

– Pusti me ženo da budem čupav. Hoću bar jednom u životu da budem raščupan, razbuđen, razdragan i slobodan!

Nutkao je slatkiše mršavoj, žudnoj Belinoj ruci i Bela ih je prihvatila praveći se da ne shvata u čiju čast je bio raščupan i zašto joj je pružao baš slatkiše.

Kasnije, kad je procenat alkohola u krvi dostigao optimalni nivo, održao je Razboriti Zbor o Rundavom Runu koji mu je širom otvorio vrata pakla:

– Raspusni rogati rovcu, razmetljive rastrgane rogonje, ronite u rusom vinu. Rajska, rumena ruka razlaže rane rogobatnih razbojnika i razmeće rajsko runo. Rajska runa, rundava runa. Rajska ratnica raspaljuje moje razuzdane, raspojasane ruke što razjaruju rujno runo – i tako dalje, i tako dalje dok napokon niko ništa više nije razumeo mada su ga nagradili aplauzom burnijim od onoga koji je svojevremeno požnjeo Doajen.

Delići nežnog mozaika slagali su se te noći sve dok Mara nije iskoristila prijatnu atmosferu i predložila sledeće okupljanje u svom stanu. Mara je želela da to nešto što je lebdelo u atmosferi

prenese u svoja kola i savlada nedodirljivog Alda Huaresa, najtvrdog od svih oraha.

Dogovoreno je da se nađu sledeće nedelje.

– Svi moraju da se pojave, svi do jednog. Skuvaću jedan domaći specijalitet za naše počasne diplomatske goste. Papreno začinjena jela. Podsticajna u svakom smislu.

Mara je tom opaskom htela da namami Nedodirljivog Alda u svoj krevet, ali je jedino uspela da iskopa jamu u koju će upasti dva sasvim nevina bića. Nevina, bar što se tiče Marinih marifetluka.

Nevin, nevina? Da li je iko oslobođen krivice? Ko pravi prvi korak?

III

Belu u krevetu obuzima neočekivano osećanje: strah. Na trenutak će na njega zaboraviti, pa će onda ponovo osetiti kako joj prožima telo poput gipkog tela morske zmije. Došlo je vreme iskonskog straha koji se u njoj talasa i širi se.

Čega se plaši? Zašto se plaši? Zbunjena je i oseća se kao da je na rubu nekog čudesnog otkrića koje bi moglo da je odvede u propast. To osećanje je potpuno nezavisno od stvarnog i izrecivog straha koji hara ulicama grada u vremenima nasilja. Radi se o strahu koji ne zna za divljanje policije, za racije, za kidnapovanja i nestanke ljudi, za torturu.

Da li je mislila na ambasadora kojeg je u svojim mislima već oslovljavala njegovim krsnim imenom? Za nju je on već bio Pedro i imao je svoju ličnost. Razmenili su samo nekoliko pogleda, ali su to bili tajni znaci koje je Bela, kad joj se htelo, i te kako dobro znala da protumači. Osećala je kako je miluje i štiti pogledom, i to je bilo bitno. Pedro koji je ne štiti kao ambasador, nego kao šta? Kao muškarac? Bela, Bela, čuvaj se tih izjava koje mirišu na obožavanje falusa, poručuje sama sebi, smeje se, skače iz kreveta i oblači se.